

THE THREAD OF TRUTH

פרשת קרח תשל"א

לעלוי נשמת שולמית בת משה זלמן ע"ה

Two of the most remarkable and least understood of the ten *nisyonos* which confronted *Klal Yisrael* in the *midbar* were those of the *meraglim* and Korach. It is important to understand these two revolutions against Hashem and Moshe *Rabbeinu* in their proper perspectives. *Targum Onkelos* interprets the *pasuk* "*Vayikach Korach*" — "And Korach took" (*Bamidbar* 16:1) — as "*Ve'ispeleig Korach*" — "Korach perpetrated a schism." *Rashi* (*ibid.*) states that Korach asked the question: "Is a *talis* which is entirely made of *techeiles* — blue wool — required to have *tzitzit* [which contains a *techeiles* strand] or is it exempt?" When Moshe exclaimed that it certainly is required to have *tzitzis*, Korach scoffed: "If a single thread of *techeilis* is sufficient for an entire *talis*, why shouldn't a *talis* composed entirely of *techeiles* exempt itself!" The *Midrash* (*Bamidbar Rabbah* 18:3) adds another question posed by Korach: "Is a room full of sacred books exempt from a *mezuzah* or not?" Again, when Moshe responded in the affirmative, Korach scoffed, "If a single *mezuzah* exempts an entire room, then a room full of sacred books should certainly exempt itself!" Korach was actually alluding to the idea that *Klal Yisrael*, which is entirely composed of many holy individuals, should not require the services of an intermediary such as Aharon or Moshe between them and Hashem. He felt that *Klal Yisrael*, as a group, could communicate with Hashem directly.

כי כל העדה כלם קדשים ובתוכם ה', ומדוע תתנשאו על קהל ה'
 "The entire congregation is holy, and Hashem is among them; why do you raise yourselves over the congregation?" (*Bamidbar* 16:3).

The schism that Korach sought to implement was an all-out war against Hashem, and his battle was with the natural order of holiness. He argued against peace, and "Peace" is Hashem's name (*Zohar*, *Bamidbar* 16:1). Korach's basic contention was that once an entity is invested with a certain element of *kedushah* — sanctity — that entity no longer requires mediation with Hashem. He argued that *Klal Yisrael*, on the threshold of entering *Eretz Yisrael*, Hashem's Holy Land, was perfectly capable of communicating directly with Hashem, without the aid of self-aggrandizing leaders. By denying Moshe's authority as Hashem's messenger, Korach denied the legitimacy of the Torah and ultimately the legitimacy of the One Who sent Moshe.

3 אהרן צורים

לפיכך משאנו באים להתבונן בפרשת "קורח", לא אח קורח עצמו אנו מבקרים. לא יאה לנסים לחפש פגמים בענקים מסוגו. בפרשה זו לומדים אנו את עצמנו, לאור מה שמספרת לנו התורה אודות קורח, ובוהו אכן שומא עלינו לעסוק.

4 ילקוט לקח ט"ב - ד"ב ק"א

טענת קרח בדבר טלית שכולה תכלת נרמזת אומנם בסמיכות הפרשיות, כמבואר במדרש, אך עדיין לא מובן מה המקור לטענה השניה המובאת במדרש — ענין המזוזה בבית מלא ספרים.
 * לדעת ה"קלי יקר" הזכיר נרמז בפסוק: "ודתן ואכירם יצאו ניצבים פתח אהליהם" מדוע נקב הפסוק להדגיש "פתח אהליהם"? אלא ללמדנו בא שיצאו לחרף ולגדף על המזוזה הקבועה בפתחי האהלים. נמצא לפיכך שקרח הוא זה שחלק על פרשת יציאת דתו ואכירם הוסיפו על דבריו, וחלקו גם על מצוות מזוזה, ומבין שניהם יצאה העלילה ששתי מצוות אלו נדה משה מלכו.
 הצד השווה שכשתי הטענות הוא כמו שביאר רבינו בחיי, שהסברה נותנת שכשם שטלית שכולה תכלת תיפטר מצויצית, ובית מלא ספרים פטור ממזוזה — כך בזמן שכל העדה קדושים אין צורך במנהיג.
 * רמז נוסף יש למצוא במשנתו שבין שתי מצוות אלו. מצוות יציאת וכן מצוות מזוזה באות להזכיר לאדם את מצוות ה', בציצית נאמר: "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' גם המזוזה באה להזכיר לאדם את הקב"ה בכוחו וכצאתו. מכאן יצאה הטענה שבזמן שכל העדה כולם קדושים אין צורך באמצעים להזכיר, שכן בלאו הכי ה' ומצוותיו נלגדים תמיד.

מרמש צורים 200 פרשת קורח

בכנפות בגד רגיל יש להטיל יציאת שאחד מחוטיה צבוע תכלת, שיוכיר ויעורר ליראת שמים שהרי ה"תכלת רומה לים, וים רומה לרקיע, ורקיע רומה... לבסא הכבוד" (חלוין פט, א). אולם, טען קורח, מה יתן ומה יוסיף הו"ט אחד של תכלת בבגד שכולו תכלת? כאן הרי התזכורת ליראת השם חזקה פי כמה, ואין צורך בתוספת זעירה של כמה חוטים בחדים. כיוצא בכך, רמז קורח, העדה הקדושה שבמדבר אינה זקוקה למנהיג.

באותה רוח יובן גם המשל בבית שמלא ספרים. העדה כולה כל כך מקודשת עד שכולם משולים לספרי תורה חיים, וכלום ספרי תורה אלו זקוקים לתוספת של מזוזה אחת? הן תפקיד המזוזה שבפתח הבית היא כאמור בדברי הרמב"ם (הלכות מזוזה פרק ג, הלכה יג):

...ובל זמן שייבנס ויצא ויפגע ביוחוד השם, שמו של הקב"ה, ויזכור אהבתו ויעור משנתו ושגינותו בהבלי הזמן, וידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם, ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרך מיושנים. אם כן, כאשר הבית כולו מלא ספרים, מה בעצם במזוזה?! הנמשל ברור למדי. לדעת קורח, דור המדבר המקורש אינו זקוק למשה ולמנהיגותו.

* המהזכיר מפראג (נספחו אור ארצה) מסביר ששני משלים אלו; הטלית שכולה תכלת, והבית המלא ספרים, מכוונים כנגד משה ואהרן. משה רבינו היה עמוד התורה, ולו תואם משל הספרים והמזוזה, ואילו אהרן הכהן היה סמל העבודה והמצוות המעשיות, ויאה לו משל היציצית, שבה נאמר: "למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי". אמור מעתה שהיו אלו שני משלים מפולפלים, שבאו להדגיש את כפירת עדת קורח במעמדם של משה ושל אהרן.

קרח שטעה כזה, נפתח גיהנום תחת רגליו, וירדו הוא וכל אשר לו שאולה, כי ישיה כו סומנת בחובה שאול ואברון.

סוד הדברים הוא, כל הבריאה כולה מקיפה מתחילתה ועד סופה, את רצון התורה, ויותר מזה אין בעולמו שום דבר כלל. ואם מנסים להשיג מסרות עליונות שלא על ידי קיום רצון התורה, סוף דרך זו לשאול ואברון, כי הכל צריך להתבצע אך ורק כפי רצון וציווי התורה.

11 קורח ביקש לא רק לערער על המנהיגות אלא גם על כללות המצוות שישראל נצטוו מפי משה, וענין זה דורש יתר העמקה.

המתלוקת של קורח על משה ואהרן הוגדרה במשנה (אבות פרק ה, משנה יז) כ"מתלוקת שלא לשם שמים". אמנם כלפי חוץ קורח וערתו לא ביקשו שררה סתמית, אלא התקרבות יתירה לעבודת הבורא, ולבטח אף הם עצמם סברו שזוהו המניע שלהם. אולם בסתר הלב, ואולי בתת-מודע היה בהם שמץ של בקשת כבוד עצמי. פגם דק זה הוא שגרם להם להיכשל, עד כדי כפירה חמורה במצוות התורה.

להדגשה קלה זו של עצמיותם היה הרבה על מה להסתמך, שהרי כאמור חכם גדול היה קורח. גם עדתו לא היו מקטלי קניא, אלא ראשי סנהדראות. אלא שדוקא אנשים גדולים כאלו מצויים ביותר להתנהג בענוה. כיון שקורח ועדתו לא עמדו בענין זה על הגובה הנדרש מהם, חטאו ונאבדו מן העולם.

בתמציתיות בדרכו כותב על כך ה"שפת אמת" (תרמ"ט): ועל ידי שמתחילתו לא היה מחלוקתו של קורח לשם שמים, לכן בא אחר כך לזיו חטא זה ונאבד. וזה שנאמר: "ויקח קורח", שלא היה המחלוקת לשם ה', רק לעצמו... והגם כי היה קורח חכם גדול, על זה כתוב: "אל יתהלל חכם בחכמתו". בחכמתו דייקא, כי אם בזאת יתהלל המתהלל, השכל וידוע אותי, שצריך להיות המכוון לשם ה' ויתברך.

12 סממני ההרגשה העצמית וחוסר הרצון להתבטל הם שנתנו את אותותיהם במרוצת המחלוקת. מאותה סיבה נוצר הנוסיון "להתאים" את התורה לשכל ולהגיון האנושיים. תבונה בשר ודם אכן אינה מבינה מה כבר מסוגלים להוסיף כמה פתילים קטנים לבגד שכולו תכלת, או מזה תועיל מוחה לבית גרוש ספרים. אולם חוכת היהודי לא לחפש הגיון לדברים, אלא להלך בתמימות אחר רצון הבורא. אצל עדת קורח חסרה התבטלות מחולטת זו, ומתוך כך הלכו מדחי אל דחי והגיעו למה שהגיעו.

13 כך כתב ה"שפתי צדיק" (אות ט): ענין מחלוקת קורח. בהתחלה התחיל בדבר קל מאור... והוא הלביש טלית שכולה תכלת, היינו שהיה אדם גדול בעל רוח הקודש ומטועני ארון, כולו כליל ביוצא שמים, שהוא ענין תכלת שמורה על יראה, וסבר שאיש כזה אין צריך לצניעות שעשויין להוכיח... ויעקר החסרון שלו היה שהיה פיקח ורצה להשיג הכל בשכלו, וזה לא טוב... שצריכון לזלך בשטות ובתמימות כמו שכתוב: "הולך בתום ילך בטח"...

* כללם של דברים שתפקיד האדם מישראל להיות חרור בהתבטלות גמורה כלפי צו התורה. לא לנסות להכניס את התורה למסגרת הצרה של ביגת אנוש, אלא להיפך, להתאים את תבונתו לדעת התורה. התורה הרי הינה התגלמות נפלאה של רצון ה', לפיכך מעצם טיבה הינה נעלמת מעין כל חי, ואיך יוכל אדם לדעת מלוא ערכה וטיבה? גם אם המדובר בחכם שדעתו רחבה ויש לו עין פקוחה לצפות בנסתרות, מכל מקום הרי רק אדם הנהו ושכלו מוגבל, ואיך יחיימר להקפיד את דעת העליון האינסופית. לא זו בלבד שמשמיה כוונת הינה בלתי אפשרית, אלא שעצם היומרה להבין, להכיל ולתפוס כל דבר בדעתו הפעוטה של האדם, הינה פסולה בתכלית. אמנם כל אדם מצווה ועומד לעמוד ולהתייגע בדברי התורה ולנסות להביתם כאשר תשיג ידו, אולם בשום פנים, לא דעת אנוש חכריע את דברי התורה, אלא להיפך עליה להבין את מעמדה ולהתבטל כליל לפני דעת התורה.

צריך להבין מה הייתה הטעות של קרח, והרי לכאורה צדק בכל וחומר שיש שאם חוט אחד פוטר, טלית שכולה תכלת לא כל שכן. ועוד צריך להבין איך התמכנתו בטענה זו לערער את מעמדו של משה רבינו. אמנם הייתה לו פירוש על דין אחד שלימד משה את העם, אבל זה עדיין לא מהווה סיבה לחלוק עליו ולערער את כל מעמדו.

הטעות של קרח ועדתו הייתה, שבפרשת ציצית כתוב "וראיתם אותו וזכרתם" * "לזמן תזכרו ועשיתם" (לעיל טו, לט-מ). מקום גדול יש כאן לטעות שמטרת המצווה של ציצית היא התכלית שמתקבלת מזיכרה זו, שעל ידי קיום מצוה ציצית, יבוא לירי "ועשיתם את כל מצותי" (שם), ואיך תהיה הזכירה - תינתן שתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד (מצוות ון מג ע"ג), לכן ראיית התכלת הרי היא כמו ראיית כסא הכבוד, ועל ידי זה נמנעים מחטא.

והיות שסבר קורח שמצוות ציצית נוערה רק למטרה ולתכלית היוצאה ממנה, והוא 'ועשיתם את כל מצותי', לכן דן קל וחומר, שאם ראיית חוט אחד של תכלת מזכירה לאדם את כסא הכבוד ומונעת אותו מלחטוא, הרי שראיית בגד שכולו תכלת, וראי שמזכירה לאדם את כסא הכבוד ומונעת אותו מחטאים וכיוון שכן, בטלית שכולה תכלת - לשם מה צריך להוסיף חוט תכלת.

7 ומה רצה קרח להוכיח גם כן על אודות מעמדו של משה רבינו ושררתו בקרב ישראל, שהיא שלא לצורך, כי טעה וסבר שענין הנבואה נועד גם כן לאיזו מטרה, כדי להשרות שכניה בישראל ולהבדיל את ישראל מן העמים, וכמו שהתפלל משה רבינו אחרי חטא העגל "ונפלינו אני ועמך" (שמות לג, טו), ופירשו חז"ל שביקש שלא תשרה שכניה כאומות, שלא יהיו ביניהם נביאים (כרכות דף ז ע"א).

ומכיוון שכן סבר קרח, שהיות שהנבואה בישראל נועדה למטרה ולתכלית מסוימת, והרי תכלית זו כבר מתקיימת גם מבלעדו נבואתו של משה רבינו, שהרי השכינה שורה בתוך כל אחד ואחד מישראל, ממילא אין מקום

7 שדעתו והנהגתו של משה רבינו, אחרי ש"בל העדה כלם קדשים וצבתוכם" (ז' הלן פסוק ו), קרח הרגיש ואמר וצבתוכם ה' דייקא, בתוך כל אחד ואחד, וכיוון שכן, אין מקום להתייחדותו ויחודו של משה רבינו.

8 אבל בנישה זו יש שתי טעויות יסודיות. הטעות הראשונה של קרח הייתה, שסבר שמצוות ה' נועדו בשביל להשיג איזו מטרה ותכלית, ולו למטרה והועלת רוחנית, וזה לא נכון. מצוות ה' לא נעו כדי להשיג איזו תכלית, ואין מקיימים אותם לשם איזו מטרה. המצוות הן תורה לכשעצמן, ודחינו עצם קיום רצונו יתברך, ולכן גם אם תושג המטרה, אמצעות אמצעים אחרים, לא נתקיים בזה ענין המצווה, כי לא המטרה היוצאת מקום המצווה היא העיקר, אלא עצם המצווה הוא התכלית הנרצית.

הטעות השניה של קרח הייתה, שסבר שהתכלת מזכיר את כסא הכבוד - זה דבר טבעי מצד טבע צבע התכלת, אבל זה אינו, כי הרי אפשר להתחבל בשוטפות בגוני התכלת, ואדם לא יתעלה ולא ישתנה על ידי ראייה זו כלל, ושאי בציר מעלליו כמו שהיה קודם.

9 הסיבה שחוט תכלת שבציצית מזכיר את כסא הכבוד, נובעת אך ורק מפני שכן * הוטבע בתכלת על ידי מצוות וציווי הקב"ה, ורק תכלת של מצווה מביא את האדם עד לכסא הכבוד, אבל תכלת שאינו של מצווה וטלית שכולה תכלת אין בהם שום יתרון מטלית שכולה לבן, וממילא אין מקום לקל וחומר שדן קרח לפטור טלית שכולה תכלת מחוט אחד של תכלת.

כמו כן ענין הנבואה בישראל, אינו בא בגלל מטרה כלשהי, שאפשר להשיגה גם בדרכים אחרות, אלא הנבואה היא התכלית לכשעצמה, מפני שזו ה"תורה וציווי ה', לכן אם כל העדה כולם קדושים וצבתוכם ה', עדיין זקוקים לנבואת משה ולמעמדו העליון.

14 לכשתמצא לומר עיקרון זה עצמו רמוז כמשא הארון, שהוטל על קרב שבני קהת, אכן זכות גדולה היא לאדם להיות מטועני הארון, ולא כל אחד זוכה לשאת את ארון הקודש. אולם התפקיד מסתיים בכונות להטות שכם לנשיאת הארון. מכאן ואילך העבודות מלמדות שלא האדם הוא הנושא, אלא הארון נושא את נושאו, כל מגמת פני אדם צריכה להיות שיימצא ראוי לכך שהארון ישא אותו, מתוך הכרה שלו אין מה לתרום לארון.

אפשר שזו הסיבה לכך שמשנה ביקש שעדת קורח ימותו לא כמות כל האדם. העונש המשווה שנחת עליהם היה באותה מידה שבה מדדו. הם ביקשו להכניס את התורה הרחבה מני ים, למסגרת צרה של בית אנוש, לפיכך נעשו ומיתתם נתגלגלה עליהם בצורה בלתי צפויה, הרחוקה ביותר מן הסבירות האנושית.

עוטה אור כשלמה

15 כאמור, אין תפקידנו לעסוק בחקר דעת העליון, אך אם נחבונן כמעט ממה שהורשינו, נוכל למצוא טעם לשבח בעניינה של מצוות ציצית, ודוקא ממנו תבאר טענת החמורה של קורח.

ה"משך חכמה" (סוף פרשת שלח) כתב טעם מושכל למצוות ציצית. הוא מסביר שכל בריאת העולם היא בבחינת בגד ומעטה לאורו של הקב"ה המחיה את כולם. כנגד המכסה את גוף האדם, כך, כביכול, מסתירה הנריאה את כבוד הבורא, עד שאיש בער לא ידע וכסיל לא יבין את פעולות ה'. העולם כולו הינו מסכת של "העלם", עד שנבל עלול לסבור בליבו שאין אלוקים ולהשחית מעשיו. אלא שבגד זה נוצר בידי הקב"ה כמתכות שכביכול איננה מושלמת. חכמתו הגדולה של הקב"ה גרה שכביכול העולם יושלם בידי האדם.

ראויים לציון בהקשר זה דברי הרמח"ל שכתב (ידעת תבונת סימן יח): היסוד הראשון שעליו עומד כל הבנין הוא, שרצה הרצון העליון שיהיה האדם משלים את עצמו ואת כל הנברא בשבילו, וזה עצמו יהיה זכותו לשכר.

הוא שאמר הקב"ה בצווחו על מצות מילה (בראשית יו, א): "התהלך לפני והיה תמים". לאמור, מלכתחילה הקב"ה ברא את האדם בצורה חסרה, בצווחו עליו למלא ולהשלים בעצמו את חסרונו, ורק כך יוכל להגיע לתעודתו.

16 וזה גם הרמז שבמצוות הציצית. הבגד שבקצותיו ישנם חוטים בלתי ארוגים מסמל את הבריאה שעדיין יש להשלימה. הציציות שעל האדם לקשור על כנפיו בגינו מזכירות לו שעליו לפעול בבחינתו החופשית כדי להביא את הבריאה אל תיקונה. גם הציציות קשורות באופן שהלקן עשוי כגדיל מפותל וחלקן תלויות כחוטים. להורות שאף מעשי האדם עצמו אינם מושלמים, ולא יוכלו לצאת לפועל אלמלא עזרת הבורא המלווה אותם על כל צעד ושעל.

כיון שזהו הטעם הנרמז במצוות ציצית, פשיטא שאין שום סיבה שבגד תכלת ייפטר מחובת קשירת הציצית. גם אם צבעו של הבגד הוא תכלת, קשירת הפתילים היא המתבקשת מן האדם, באשר היא הרומזת לו על חובתו בעולמו.

אם יש להמשיל את הציצית לעדת קורח, הרי אדרבה זו מלמדת, כי אין להסתפק במה שהקב"ה בחר את בני קהת להתקרב אליו יותר משאר העדה, כאשר עדיין חייב האדם לפעול ולעשות ולא להסתמך על מה שנתקדש בידי שמים. לאורך גיטא מפתילי הציצית עליו ללמוד שאין לו להישען על חכמתו, תבונתו ומעשיו, ויש לו לדעת שהכל בא לו בעזר ממרום. לפיכך מגמת פניו צריכה להיות מכוונת לסיוע זה ולא להתהלל בחכמתו.

רק קטני דעת ניגשים אל המצוות כדרך שניגשים לפריעת מס למלך בשר ודם. מבינו דבר יודעים כי לא באיסוף יבש של חבילות של מצוות הקבי"ה חפץ, אלא בהתקשרות האדם אליו כאמצעות המצוות. המכנה המשותף לכל המצוות הוא שהן צורות שונות של דביקות האדם בקונו, וענין זה מודגש במיוחד בקשרי הציצית, שהם הרומזים לקשר אל המצווה העליון. לדברי היבית ישראל" וצ"ל לפיכך שקולה מצוות ציצית כנגד כל המצוות.

כך כתב היבית ישראל" (שלה, תשי"ב):

18...פרשת ציצית, התקשרות בני ישראל להי' יתברך... בציצית קשרים רמז להתקשרות, על ידי מצוות ציצית וכול האדם להתקשר בהשי"ת, וזאת "שקולה מצוות ציצית כנגד כל המצוות"...

לאור זאת מובן מאליו, כי כל בגד, אפילו אם הוא של תכלת, אם חסר בו הסממן המעשי המעיד על ההתקשרות אל השכינה, אין בו מן המצווה ולא כלום. סימני תזכורת חיצוניים לא יועילו לאדם, אם אינו מוכן בכל נפשו ומאודו להתקשר אל הקב"ה ולהתבטל לכל מוצא פיו.

כירצא בדבר יש להבין בענין הבית המלא ספרים. מה שנדרש מן האדם הוא לא ריבוי של ספרים או של חכמה, אלא שדברי התורה ייספגו בו בצמא וייעשו לעצם מעצמיו ולבשר מבשרו.

ה"שפת אמת" (תרי"ג) מדגיש כי בקשת הכבוד שנמצאה בקורח, לא היתה רדיפת כבוד בעלמא, אלא בקשה להוסיף בחכמת התורה, כדרך שאמרו חז"ל (אבות ו, א) ש"אין כבוד אלא תורה". אולם תכלית הלימוד צריכה להיות הדביקות בשכינה. כך ביאר המגיד הקדוש ממזריטש ויע"א את הפסוק (תהלים פו, ו): "אשרי אדם עז לו בך", העוה, זו התורה, ולימוד התורה צריך להיות דבוק כאלוקותו יתברך שמו. עיקרון זה נשמט מחכמתו של קורח.

אכן צדק קורח בהמשילו עצמו לבית מלא ספרים. המשל דמה בדיוק למשל. אלא שבכך אין האדם יוצא ידי תובתו, אם לא יוסיף את מצוות המנוחה המקשרת בינו לבין קונו. בנקודה עקרונית זו שגה קורח ובה נכשל.

לדברי ה"שפת אמת" זהו גם הרמז בעונשו של קורח:

וזה הרמז שיררו חיים שאולה, שהגם שהיה בו דברי תורה, אבל לא עשו בו רשע.

פרשה זו נכתבה בתורה לא בכדי להפוך בגנותו של קורח, שכאמור אדם גדול היה, אלא בשביל שנלמד ממנה את הלקח: "ולא יהיה בקרב וכערתו". מכאן נלמד ער כמה יש להיזהר מלהיכשל בהתנשאות עצמית וכמה יש להתבטל לפני החכמים שכל דבריהם נגחלי אש.

Are we *tzaddikim* or are we the opposite? Or are we perhaps somewhere in between? Are we beacons of brightness or are we islands of darkness? Are we creative or are we destructive?

When we take stock of ourselves, of what we have accomplished or failed to accomplish in our lives, we are inclined to think like accountants. Our approach is mathematical. We total up the score. How many good deeds did I do? And how many bad deeds? We add up the columns and that tells us if our lives were meaningful or meaningless. But this is a terrible mistake. It is an exceedingly superficial way of looking at it.

We know today, and the Gemara recognizes it from the time of Avraham Avinu and *Matan Torah*, that a human being is a creator. This is one of the subtlest and deepest expressions of the essence of man. The mystery of this entity that we call a human being, the secret of the ideal human form of which the Torah constantly speaks, all the branches and the leaves and the great trunk and the major roots, they all come from a single subtle root. It is that this *homo sapiens* we are discussing, this entity called man, is a *yotzer*, a creator.

You know, we are all familiar with the terms *yetzer tov* and *yetzer hara*, and I believe that the common translations of these terms as the good inclination and the evil inclination totally miss the point. The word *yetzer* derives from the root *yad-tzad-dik-reish*, which means to create. We are talking about our creative force, our creative energy, our creative talents. The *yetzer tov* refers to the forces in a person's *neshamah* that enable him to create goodness, while the *yetzer hara* refers to the destructive forces that produce negativity and evil.

History is the ebb and flow of the creative process. It is the sum total of all the positive and negative creativity of all the billions and billions of people who have ever populated the world. This moment right now, this place where we stand, as well as

every moment and every place, is the product of thousands of years of creativity of every kind, the creative forces of good and the creative forces of evil.

* The supreme concern, the preeminent measure of every individual act a person does, is, according to the Torah, how it fits into the overall pattern of positive and negative creativity. The seemingly trivial concerns with the minutiae of how to wash your hands, how to hold your *esrog* and *lulav*, how exactly to do *shechitah* on the cow, when and how to stand during *tefillah*, all these derive from the Torah's extreme sensitivity to the ultimate significance of every act a human being performs. All the nuances, all the wrinkles and shades, affect the creative energy that these acts generate.

What makes a masterpiece by a master painter into a great work of art? How is it different from the forger's imitation? It is mere subtleties, so subtle that the untrained eye cannot see them, yet the masterpiece is priceless and the forgery is worthless.

21 The Torah is concerned with the subtleties of a person's acts because the subtleties are important, even if they are unrecognizable to the untrained eye. These subtleties can determine whether or not the act will generate positive creative energy.

A person may say to himself, All right, I did something wrong, something foolish. Not so, says the Torah. It's not simply that you did something wrong and foolish. That is looking at it mathematically. It is more important than that. You created something wrong. You created something foolish. You

* have given life and existence to these wrong and foolish acts. You have made them into a reality, and in some mysterious, imponderable way, those acts now exist in this world. They have become part of society.

A Matter of Time

* From a mystic perspective,¹⁴ it is explained that Korach's desires reflected the spiritual heights to be reached in the Era of the Redemption. Then the Levites (Korach's tribe) will be elevated to the station of priests,¹⁵ and the entire Jewish people will reach pinnacles of spiritual experience, for "I will pour out My spirit upon all flesh."¹⁶

The rewards of that age cannot, however, be attained prematurely, but only as a result of our Divine service. It is only through our selfless devotion to the Torah of Moshe and the directives of "the extension of Moshe in every generation"¹⁷ — the Torah leaders of our people — that we can elevate ourselves and the world to the point that "the world will be filled with the knowledge of G-d."¹⁸

עלינו להבין מה רומזים לנו חכמים בעניין הציצית. הלא לכאורה בתורה מבואר בפירוש שהם רצו להיות כהנים ולא לווים. "ובקשמתם גם כהנה". ואם כן, מה הקשר בין עניין הציצית, שבאו וטענו אם טלית שכולה תכלת הייכת בציצית, לבין ערעורם על הכהונה? כמו כן, מה הקשר בין מה שאמרו חכמים במדרש על עניין הציצית, ובין מה שכתב בזהר הקדוש, שעיקר רצונם היה להפוך את השמאל לימין, את הלוי שבגבורה, לכהן שבחסד?

בנוסף לזאת עלינו להבין כיצד כל העניינים הללו מתקשרים אל הטענה העיקרית של קורח, כפי שכתוב בתורה - "כִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קְדוֹשִׁים וּבְחֻמָּם ה' וַיִּמְדוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קֶהֱל ה'". זאת בוודאי הטענה העיקרית של קורח, כך שצריך להבין ראשית כל את מהות הטענה, ושנית, כיצד טענה זו באה לידי ביטוי בבקשה הכהונה, בכל עניין הציצית, ובעניין הבית שמלא ספרים.

בנוסף לדברים אלו, יש להבין את העונש שקיבלו קורח ועדתו שירדו חיים שאולה. ברור שהעונש הוא מידה כנגד מידה. כמו שמצינו בדור המבול, "שברותחין קלקלו" וברותחין נידונו" (ראש השנה יב א). שכן בעומק העניין החטא עצמו מתהפך על האדם והופך לעונש. ולא עוד אלא שהעונש תואם בדיוק לחטא, בכך שמכוון להביאו לתיקונו. לכן יש להבין את מהות הירידה שאולה, וכיצד היא מכוננת לתקן חטא זה.¹⁹

24 יסוד ושורש כל הפרשה נעוץ בפסוק המרכזי - "כִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קְדוֹשִׁים וּבְחֻמָּם ה' וַיִּמְדוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קֶהֱל ה'". תחילתו של הפסוק - "כִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קְדוֹשִׁים וּבְחֻמָּם ה'". עמוק מאוד. הלא באופן פשוט, כולנו מודים ומסכימים שכל העדה כולם קדושים ובחומם ה'! קרח אמר כאן משהו נכון מאוד, שהקב"ה קידש את עם ישראל כולו. זו אמת גמורה שכל העדה כולם קדושים. הלבבות של כולנו נפתחים למשמע מילים אלו, שהקב"ה שורה בתוך כל עם ישראל ומקדש את עמו ישראל. "צִהְיֵה לְרֵעִי יוֹשֶׁבֶת צִיּוֹן כִּי גָדוֹל כְּקֶרֶב קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל" (ישעיה יב ו). "כְּקֶרֶב קְדוֹשׁ" (הושע יא טו). אלא, שסופו של הפסוק מעיד על כוונתו של קורח - "וַיִּמְדוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קֶהֱל ה'". בסופו של הפסוק נעוץ הארס והעיוות הנורא של קורח. תחילת הפסוק אומרת דברים עליונים מאוד. אך סוף הפסוק - נפילה קשה וגדולה. צריך לדעת, הנפילות הקשות ביותר באות דווקא בקרב אנשים שהתעלו למחוזות גבוהים וגדולים, אך בגין עיוות שהיה קיים בהם, הם נפלו מטה מטה, מאיגרא רמה לבירא עמיקתא. העובדה שקורח בא בשם רעיון עמוק מאוד ואמיתי מאוד, היא שיצרת את העוועו הגדול של מחלוקתו על משה. אם הוא היה בא בטענות חסרות משמעות, הוועוץ לא היה נורא כל כך.

הזוהר הקדוש מלמד כלל גדול בעניין השקר, שהוא איננו עומד מעצמו, וכדי להתקיים הוא צריך לכלול בתוכו יסוד של אמת, וזו לשון הזוהר הקדוש (והר א כ ב):

עניין זה רמז גם במדרגה העתידית שתתגלה לעתיד לבוא, שעליה רמז הנביא באומרו "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם נאם ה'" (ירמיה לא ג). על מדרגה זו אמרו חכמים בגמרא (מעניין לא א):

כדי להבין את העניינים הללו נקדים וניגע מעט בעניין מהות עם ישראל, ידוע שנשמותיהם של ישראל עליונות מאוד, קדושתם של ישראל גבוהה, נעלה ונשגבה עד למאוד. "חלק אלרה ממעל ממש" (תניא פרק ב). בפנימיותו עם ישראל הוא המשך של אורו יתברך אל העולמות כולם. במובן זה, כל אחד ואחד מבני ישראל, מצד נשמתו, הוא קדוש שבקדושים, עליון שבעליונים. גדולים הם ישראל יותר ממלאכי השרת. כידוע, הארס כלול מכמה וכמה דרגות של התגלות אלהית - נפש, רוח ונשמה, חיה ליחידה (בראשית רבה יא טו). בדרגות הנמוכות קיימת הבחנה בין אדם לאדם. יש אדם שנפשו גבוהה מנפש חברו. וכן הדבר לגבי הנשמה, ואפילו לגבי החיה. ואולם, מבחינת היחידה, ישראל כולם שווים הם. בנקודה פנימית ביותר, מבחינת היחידה, כל ישראל שווים. קטן כגדול.²⁰

כך רואים אנו, שבשעת מתן תורה, בזמן שהקב"ה אמר את שני הדיברות הראשונות, שמעו כל ישראל יחדיו את הדיברות הללו, ולא היה מתווך בין הקב"ה ובין ישראל עמו. הקב"ה דאג שמשו רבנו ירד מההר לפניו כן, כדי שיהיה שווה עם כל ישראל בזמן שמיעת דיברות אלו, ולא יהיה הבדל בין משה ובין שאר העם. חז"ל מלמדים אותנו שהקב"ה רצה שמשו ירד מן ההר לפני עשרת הדיברות, וזה פשו הדו שיח שקדם למתן תורה. וכך אומרים חכמים במדרש (שמות רבה כ ח):

נשוב לענייננו. אם כן, כשברא הקב"ה את העולם, הוא קידש את ישראל בקדושה עליונה מאוד. כידוע, קדושה זו איננה תלויה במעשים שלנו, אלא היא עצם הפלא האלהי העליון "אשר קידש ידך מבטן וחוק בשאר שם, וצאצאיו חתם באות ברית קודש" (ברכת ברית מילה). לא זכותנו ומעשינו נטעו בנו את הסגולה האלהית העליונה, שכן קודם שנברא העולם התגלתה הארת ישראל, ונחקקה קדושתם העליונה (תנחומא נשא יא).

אם כן, אנו רואים שיסוד ושורש הקדושה של ישראל אינה תלויה במעשי בני האדם ובכות בחירתם. והנה, "רצה הקב"ה לזכות את ישראל" (אבות ו יג), והיינו, שישאל עמו יהיו שותפים בגילוי שמו בעולם, ויהיו הם המקדשים עצמם ומתורוממים לעילא לעילא, להידבק בו יתברך. אלא שעצם העוברת שישאל כבר קדושים בקדושה עליונה מאוד, איננה נותנת להם לכאורה מקום לעשות ולפעול.

שהנה "בְּטָרֵם אֶצְרֶךְ בְּבֶטֶן יְדַעְמִיד" (ירמיה א ה), כבר לפני שנוצרו - הם קודש קודשים, ומה יתן לך ומה יוסיף לך מעשיהם. וכי מעשי ישראל יכולים להוסיף קדושה על עצם קדושתם העליונה והגשגבה, שהיא למעלה למעלה מכל הקדושות כולן?

עצם העובדה שקדושת ישראל היא מעשה אלהים ולא מעשה אנוש, קובעת את העובדה שבני האדם בבחירתם לא יוכלו לא להוסיף ואף לא לגרוע מעצם קדושה זו. אילו קדושה זו היתה תלויה במעשים, הרי שהאדם היה יכול להוסיף קדושה על קדושתו, וחלילה אף לגרוע ממנה בגין מעשים רעים וכעורים. ואולם, קדושת ישראל היא נצחית, היא פעולה אלהית שאיננה מושפעת ממוגע יד האדם ומבחירתו, טובה או רעה. הוא יתברך נפח בנו את הקדושה העליונה, והיא לא תזוז כלל משום רוח שבעולם, הפך מחשבת הנוצרים שטענו שחטאי ישראל גרמו לסגולה האלהית להיפקע מהם. לכאורה, לאור בחינה זו, אין מקום כלל לעבודת האדם ולמעשה מצוותיו, ואין חילוק כלל בין אדם גדול ובין אדם קטן ואפילו רשע. שכן הבחירה אינה מעלה ואינה מורידה כלל לגבי עצם קדושת ישראל.

והנה, ידוע שלא לשם כך ברא הקב"ה את עולמו, וחפצו של הקב"ה הוא שיתגלה כבודו והדר יקר דווקא דרך מעשה התחתונים, דווקא דרך ישראל ובחירתם. רצה הקב"ה לזכות את ישראל, שיהיה הם המגלים אותו בעולם. ממילא, צריך לייסד את עניין הבחירה וכוח פעולתה, כדי שתהיה משמעות לעבודת האדם ולדרגת מעשיו. לשם כך צמצם הקב"ה את חוקי הקדושה הגדול והסתירו בפנימיות. וכך, ייסד הקב"ה את העולמות כולם באופן שהקדושה העליונה איננה גלויה בהם, אלא גנוזה ונעלמת במעמקים. בפועל, קיימת בחינה אחרת של קדושה וכדי לגלותה האדם צריך לעמול מכות בחירתו כדי לקדש ולהאיר את העולמות כולם. וזהו קדושת הבחירה ומעשה האדם.

למעשה, הצמצום שהקב"ה צמצם את האור הגדול, יצר מציאות של מדרגות מדרגות. האור העליון איננו שוטף ומאיר את הכל כאחד ממש, אלא מתגלה בכל מקום ומקום לפי הכנתו ולפי דרגתו. כך, ייסד הקב"ה את כל התגלותו בעולם לפי חילוקי דרגות שונות. זה השורש למערך הדרגות השונות שאנו מכירים - כהנים לוויים וישראלים, וכן אנו רואים חילוקי דרגות בבחינת המקומות - ירושלים ובית המקדש, ארץ ישראל וחוף ארץ. וכן בבחינת הזמנים, חילוקי דרגות בין המועדים שבתות וימי תול. וכן אנו רואים חילוקי דרגות בין בני אדם, לפי כישרון מעשיהם והשתדלותם בקדושה. יש גם חילוקי דרגות בין הנשמות, יש נשמות עליונות שהן ראשי אלפי ישראל, והן מושרשות באורות גבוהים יותר מנשמות אחרות. אמנם, כבר אמרנו שבשורש שורשי הנשמה, בבחינת היחידה, אין הבדל בין גדול לקטן, וכולם שווים בה. אולם בבחינת הנשמה, יש הבחנות בין נשמות גדולות יותר ונשמות קטנות יותר.

זה יסוד גדול. הקב"ה צמצם את אורו הגדול ויצר מציאות של הבחנה והדרגה, של הברלים בין אדם לאדם, ובה יש מקום למעשי האדם ובחירתו, ודווקא מכוח ההשתדלות, האדם יכול לגלות את הקדושה בעולם.

למעשה, עיקר בריאת העולם נועדה עבור בחינה זו. שהנה, עיקר החידוש של בריאת העולם הוא הכוח הניתן לישראל. ממילא, עיקר בריאת העולם לא ניכר כעצם הקדושה העליונה אלא דווקא בבחינה הנמוכה יותר, שבה חוקף האור מוסתר, שכן דווקא שם יש מקום ומשמעות למעשי ישראל ולפעולתם, שזה חפץ ה בעולמו.

אכן, הרמח"ל מלמד אותנו ששתי בחינות אלו בונות יחדיו את עם ישראל, הבחינה של הקדושה החקוקה בהם מלמעלה, והבחינה של כוח מעשיהם והקדושה המתגלית על ידי פעולתם. וזו לשונו (דעת תבונות סימן קס):

אם כן, למדים אנו שיש שתי בחינות בשורשי הקדושה בעולם. בבחינת הפנימיות באמת אין הבדל בין אדם לחברו, בין קטן לגדול, וכולם מושרשים בבחינה אחת ממש, שהיא עצם קדושתם של ישראל. לעומת זאת, בבחינת הצמצום וההסתרה של קדושה זו, נתחדש שורש חדש ונתייחד בו עניין ההדרגה, שבו יש הבדל בין אדם לחברו, ובו יש מקום ומשמעות לבחירה ולמעשיו של האדם. הווה אומר, דווקא הצמצום וההסתרה של הקדושה העליונה, הוא זה שאפשר לאדם לפעול בעולם, ולהעניק משמעות למעשיו. אילו היתה הקדושה העליונה מאירה בהתגלות גמורה, לא היתה משמעות למעשה האדם, ברומה לנו בשעת הצהריים, "דשרגא בטיהרא מאי אהני" (חולין ס ב). לפיכך, הסתיר הקב"ה את שורש הקדושה העליונה, כדי לתת משמעות למעשי האדם, וכך ייסד את הבחנה וההבדלה בין דרגה לדרגה. זה מה שעולה מדברי הרמח"ל (כללים ראשונים לב המובא בהערה), ששורש הקדושה העליון, 'לרעים ולטובים' כאחד, שהוא בחינת לאה, והוא הוא עלמא דאתכטיא. והיינו, שהוא כוסה והוסתר בכונת מכוון. שכן אם הוא יתגלה, לא תהיה משמעות למעשי האדם, ולא תהיה בו הבחנה בין צדיק לרשע.

שתי בחינות ה'עיוגולים' ואור ה'יושר' שביניהם

והנה, אם נשוב לעניין המחול לצדיקים, נוכל להבין יסוד עמוק בעניין מהות העיוגול. אכן, כבר דיברנו פעם בעניין מהות העיוגולים והיושר, וראינו בו בחינה אחת (טללי חיים שמות פרשת פקודי). כאן נוכל כסיעתא דשמיא להשלים ביאור נוסף. כפי שדיברנו, המשמעות של העיוגול היא כוח הטבע עצמו. לכן העיוגולים הם כמו טבעת הרומות על המילה טבע, לעומת העיוגולים. המשמעות של היושר היא מעשי האדם וכוח בחירתו. היושר מבטא את ההתקדמות אל מטרה, הליכה ישר המקדמת את האדם עוד ועוד. לעומת זאת, העיוגולים מבטאים תנועה סיבובית ללא התחלה אמצע וסוף. היא כביכול תנועה חסרת התקדמות.

בחינת היושר שייכת רק כאשר יש לאן להתקדם. רצוננו לומר, רק במקום שבו יש דרגות נמוכות ודרגות גבוהות שייך לדבר על התקדמות. על עליית האדם מדרגה לדרגה. אם אין חילוקי דרגות, ואין לאן להתקדם, המושג יושר אינו שייך. אדם העומד במקום שבו אין לאן לזוז, הוא יכול רק להסתובב סביב עצמו. בעיוגול.

נמצא, שהיושר שייך רק למקום שיש חילוקי מדרגות. ולעומת זאת, העיוגול מבטא בחינה שבה אין חילוקי דרגות, אין מסלול התקדמות עם התחלה אמצע וסוף. במעגל אין הבדל בין נקודה לנקודה, ואי אפשר לומר על מי שנע ממקום למקום שהוא התקדם.

והנה, עומק העניין רומז על מה שראינו קודם, שהעיוגול מבטא את הבחינה העליונה, שבו אין משמעות למעשי האדם ובחירתו, אלא לבחינה הנסתרת של הקדושה שחוקף ה' יתברך בעצמו. קדושה זו אינה תלויה באדם, אלא בגורם מלך עליונה.

נוסיף ונאמר, ראינו שהעיוגולים הם בחינת טבע. ואכן, הטבע נחלק לשני סוגים - טבע עליון וגבוה וטבע נמוך ושפל. לפני שחטא האדם, היתה כל הבריאה כולה טובה ומתוקנת, והטבע כולו האיר אור אלהי. אלא שבחטאו הפיל האדם את העולם, והטבע נעשה נמוך ושפל. בפרשת פקודי דיברנו בעניין סוד העיוגולים, ואמרנו שהעיוגולים הם בחינה נמוכה של הליכה אחר הטבע הבהמי, והוא סוד עשיית העגל, שהוא סוד העיוגול, קידוש הטבע הנמוך והשפל בלי רצון להתקדמות, להתעלות ולתיקון עצמי.

ואולם כל זאת רק כלפי הטבע הגשמי. ואולם הסוג השני, עליון מאוד, הוא הטבע האלהי. הוא בריאת עצם קדושת ישראל. המושג טבע מתייחס למה שעשה ה' ולא למעשי בני האדם. ואכן, כפי שראינו, יש שורש קדושה עליון מאוד של ישראל, שהוא מעשה ה' ממש. "קדש ישראל לה" (ירמיה ב א), "עם זו יצַרְתִּי לִי תְהַלְמִי סְפָרוֹ" (ישעיה מג כא). קדושה זו טבועה וחקוקה בנו. היא טבע שנחצב בנו ולא ישתנה לעולם. קדושה זו היא מעשה אלהי עליון, ובה אין הבדל בין אדם לאדם,

והנה, עומק העניין הוא שאכן עצם הקדושה חקוקה בנו מלעילא, זה סוד העיגולים העליונים. אלא, שהסחיר הקב"ה את הבהינה הזאת, ולמעשה יצר את חילוקי הדרגות, ונתן מקום לעבודת האדם. למעשה, עיקר עבודת האדם היא לחשוף את הקדושה הנעלמת הזאת. והיינו, שהאדם בכוח מעשיו הטובים איננו 'ממציא' את הקדושה, אלא חושף אותה מהסתר אל הגילוי, הנשמה שבכל איש ישראל בזהקת בתוקף קדושתה, אך בעולמות הנסתרים. האדם, בכוח מעשיו, ממשיך את הקדושה הזאת אל ההתגלות, אל הגוף, אל כל רובדי החיים, להאיר בהם את קדושת הנשמה העליונה.

הווה אומר - עיקר עבודת האדם נועדה לגלות את הטבע האלהי שגנוז בו מאח ה. ובמילים אחרות, הישר, שהוא עבודת האדם, נועד להעלות את האדם לעילא לעילא, עד שיחגלה אור העיגולים, האך שתקוק בנו ממרומים ואיננו תלוי במעשינו. וכך, מרבים אנו תורה ומצוות, מקדשים עצמנו עוד ועוד ומטהרים את העולם מזהמתו, עד אשר נתעלה לעילא לעילא, ותגיע השעה להתגלות האלהית העליונה, שבה יאר ה' ותברך את אורו הגדול, את הקדושה שחקק בנו, ויעשה מחול לצדיקים והוא ישב ביניהם בהתגלות, ונאמר כולנו יחדיו "הנה אלֵהינו זה קנינו לו" (ישעיה כה טו).

כך עובד האדם באור הישר, בכוח בחירתו, להתגבר על הטבע הנמוך והשפל, על בחינת העיגולים הנפולים, בחינת העגלים, הנפש הבהמית הנמוכה וכל היצר הרע ותאוותיו. ובכוח מעשיו ובחירתו הטובה, הוא מתקדם ומקדש את טבעו, ולאט לאט חושף את הטבע האלהי שבו, את טבע נשמתו. עד אשר תגיע השעה ותתגלה הבחינה העליונה ביותר, הטבע הגבוה ביותר, אור היחידה, שבו אין הבדל בין קטן לגדול בישראל וכולם שווים בו. וכך ביארו בחסידות עניין זה. זה לשון ספר מאור ושמש (בשלה ר"ה ע"ד):

הסתרות והעלמות, וצריכים אנו ללמוד מהגדולים, ללכת בעקבותיהם, לקבל את מרותם עלינו, לתת להם את ההנהגה והסמכות להוביל את עם ה' אל הדרך אשר בה ישכון האור. מי שמודע לכך שבעולם הזה יש צמצומים והסתרות, יודע ומכיר היטב עד כמה גדול ההבדל בין משה ואהרן ובין שאר העם, ומבין היטב את הצורך במנהיגים גדולים שיכוונו את עם ה'.

בשעה שהאדם מכיר את הנמיכות והתאוות האוחזות בו, הוא מבין היטב שהוא זקוק לחלמידי חכמים וצדיקים שיסייעוהו לעלות ולהתעלות. החיבור אל אנשי הקודש מעורר את היראה הפנימית ומחזק את הגבורה הנדרשת להיאבק בכל

נמצא שהאמירה "כל העדה פלם קדשים ובתוכם ה' ומדוע תתנשא" מתכחשת לצמצום, לעולם הזה שבו הקדושה נעלמת ואיננה גלויה, היא מתכחשת להדרגתיות שבהתגלות הקדושה. קורח ניסה לדלג ישירות אל הקדושה שבמעמקים, תוך התכחשות לעולמות הגלויים. הוא לא שת לבו אל ההתגלות, אל ההדרגה של הקדושה, והסתכל אך ורק אל הרובד הכי פנימי והכי געלם, הרובד שבו אין הבדל בין משה ואהרן ובין שאר העם.

למעשה, ניחן להמשיל את חטאו של קורח לטענה שאין צורך לקיים מצוות, מפני שהנשמה קדושה וטהורה תמיד, ומה יתן לה ומה יסיף לה קיום המצוות של הגוף. זו טענה מסוכנת מאוד. מי שמסתכל רק על הקדושה של הנשמה עלול לזלזל בגוף, ככל הטומאה והקלקולים שאוחזים את רובדי החיים החיצוניים, בטענה שהנשמה הרי קדושה, ומה אכפת לי שהטומאה אותה בחיצוניות, העיקר הפנימית.

קורח מבטל את החיצוניות של העולמות, הוא מתכחש ליצרים, למידות הרעות, לטומאה האוחזת בגוף ובכוחות הנפש. הוא כביכול 'מולג' אל הנשמה וטוען "כל העדה פלם קדשים".

הכוחות השליליים ולעלות במעלות הקדושה, קורח בא למחוק את הצורך במשה ואהרן, בגדולי העולם. הוא אומר למשה - אין הבדל בינך ובין פשוטי העם, אין הבדל בינך ובין כל איש ישראל, אפילו הרשעים. כולם קדושים, כולם מלאכים, כולם עליונים. זה שקר וכזב! זה סילוף נורא! הוא לוקח גרעין של אמת, הקדושה הפנימית שגנוזה בכל ישראל, ומנופף בה כדי למחוק את כל ההבדלים הקיימים, בכל הרבדים והתחומים האחרים.

ראשית כל בעניין הטלית, כפי שהזכרנו, קורח ועדתו באו עטופים בטליתות, וטענו שטלית שכולה תכלת איננה צריכה חוטי ציצית. והנה, מובא בספרים הקדושים, שהטלית היא רמוז לעולמות כולם (ראה שער הכוונות דרושי ציצית ג, ודבריו נוגעים לכל המובא להלן). ראשית כל, עצם הטלית מבטאת את האור העליון שמאיר במרומים. הטלית היא בסוד "עֵטָה אֹרֶךְ כְּשֵׁלֶמָה" (תהילים קד טו). היא סוכבת ועוטפת את כל גופו של האדם, ללא חילוק אברים שונים ובחינות שונות. בכך היא רומזת אל האור האין סופי, אורו של הקב"ה שסובב את כל המציאות כולה, מראש כל דרגין עד סוף כל דרגין. באור המקיף אין חילוקי דרגות, אין הבחנות. כך גם בטלית, היא איננה כמו חולצה. אין בה הבדל בין יד ימין ליד שמאל, בין הגוף ובין הראש והרגליים. היא בד אחד, פשוט, גדול ומקיף. היא רומזת על האור האלהי העליון והגבוה, האור האין סופי, אור שאין בו חילוקים והבחנות. במונח הזה, הטלית רומזת על אור היחידה, האור העצום שחופף וסוכך על האדם, אור שנמצא בשונה אצל כל יהודי.

עניין זה רמוז על בחינה עליונה שהיא סוד האור המקיף שלפני הצמצום, אור זה מקיף וסובב את ההוויה כולה, ואין בו חילוקי הבחנות, הוא מצוי בתחתית העשייה, כמו גם בראש האצילות. אין בו הבחנה והבדלה כלל. שכן הוא למעלה למעלה מכל בחינות ההדרגה, מכל מושגים של בני אדם.

והנה, הציציות הנמשכות מהכנף, רומזות על האור הנמשך ויורד מתוך האור המקיף הגדול. הציציות הן חוטים דקים, הן המשכת קור או דקים אל תוך העולמות המצומצמים. ל"ב חוטי הציצית רומזים לשפע הנמשך אל העולמות התחתונים, היורדים למטה (בסוד ל"ב אלהים דמעשה בראשית, המושרשים בל"ב נתיבות

הכמה, שהם שורש התפרטות אור אין סוף לבחינת ההדרגה כנודע). עצם הטלית הוא מקור האור, האור המקיף והגדול. והציציות הן המשכות של אור זה אל תוך הרבדים החיצוניים, אל הגוף והנפש ויתר כוחות החיים. הציציות מבטאות את צמצום האור המקיף וירידתו אל העולמות המוגבלים, שבהם יש חילוקי מדרגות, בין דרגות גבוהות ודרגות נמוכות, בין אנשים קדושים ובין אנשים נמוכים ועוד דברים נפלאים בעניין הציציות והטלית, וסוד טלית קטן וטלית גדול, ראה עולת ראיה א עמ' ד-כא).

גם טלית שכולה תכלת חייבת בציצית!

קורח טען - הנה, טלית שכולה תכלת, מפני מה היא צריכה ציצית? בטענתו הוא בא למחוק את הציציות, את ההצמצמות של האור. הוא אמר, מפני מה צריך ציצית, אם יש את עצם הטלית? מפני מה צריך להבדיל בין משה ואהרן לשאר העם, אם לכל איש ישראל יש נשמה כל כך בזהקת, "כל העדה פלם קדשים", כל ישראל נעוצים באור המקיף, באור הגדול, שבו אין חילוקים והבחנות, בו אין הבדל בין משה ובין יתר העם. הוא התכחש לצמצום, 'דילג' לאור אין סוף תוך התעלמות מהצמצום. לא צריך שהאור ירד למטה, אל העולמות המוגבלים, בואו נתעטף כולנו בטלית שכולה תכלת ונתעלם מהציציות. בואו נגיד שיש לנו נשמה קדושה, ונתעלם מהגוף ומכל היצרים שלו. אין צורך לרסן אותם ולחקן אותם. מפני מה? אם יש נשמה, למה צריך להחזק עם הגוף?

זהו שקר של קורח. הוא התעלם מהצמצום והמוגבלות של הגוף, ולמעשה הוא גם מזלזל בטלית. הוא חושב שכולם ראויים לדרגת הנשמה, במילה אחת 'קפצו' אל הנשמה. ואכן, הצמצום כפשוטו. יש עולם, יש העלם, יש גוף, יש יצרים, יש מידות רעות, יש גאוה קנאה שנאה ותחרות. איננו נשמות ערטילאיות ומלאכים זכים כשגלג. אנו צריכים לעמול הרבה מאוד על הטהרה של הגוף ושל כל תחומי החיים, להיות בחינת ציציות, הקושרות את עצמן בקשרים רבים ומפתלות את עצמן כפתילות רבות, כדי להצליח להתחבר אל הטלית. לא קל לאחוז את אור הנשמה בתוך הגוף. צריך לעשות 'שלי' כריכות, לכרוך עצמנו חזק חזק אל הקדושה, לקשור חזק את כוחותינו אל הטהרה, כדי שנזכה להיות דבקים חזק מאוד בטלית, באור הנשמה. אנו צריכים לעשות מאמצים כדי שהציצית תהיה ממין הכנף, "הכנף" (במדבר טו לח) - מין כנף" (שבת כו טו). כמו כן, שהציצית תהיה "על פנפי בגדיהם" (במדבר טו טז) ולא למטה מהכנף, דבר שפוסל בציצית כידוע (שולחן ערוך אורח חיים יא

קרת
5

ובספר הק' פרי צדיק איתא שטענע קרה היתה
שהואיל ולעת"ל יהיו הכל בשוה ובלי מעלה
אחד על חברו כמש"כ עתיד הקב"ה לעשות מחול
לצדיקים לעת"ל. ומחול הוא רקידה בעיגול והכל
קרובים אל הקב"ה שהוא בתוך נקודת העיגול בשוה
(וכן פירש הח"ס ז"ל) וקרה רצה שעכשו יהי זמן
התיקון שהכל שוים כסוד עיגולים ומקפים ולכן אמר
כי כל העדה כולם קדושים וכתובם ד', הקב"ה כתובם
* בשוה לכאו"א, ועכשו קודם זמן התיקון ישנם גדולים
וקטנים במעלה כסוד יושר. והוא רצה להגביר מעלה
העיגולים והמקפים שיכנסו לתוך הפנימיות ולכן
אמר ומדוע התנשא, עיי"ש בחהילת הפרשה.

ולפ"ז יש להסביר שמשו רבינו קבל מהקב"ה
שציצית צריכים להיות שבעה חוטיין לכן
כנגד שבעת ימי הטבע. וחוט אחד של תכלת, ואותו
חוט מקיפים אותו על השבעה ועושיין ממנו גדיל כי
השמיני, שהוא תכלת שדומה לכסה"כ מקיף את
השבעה. אבל קרה רצה לקרב חכף את עולם התיקון
וסבר שכל שמונח החוטיין יהיו תכלת והמקיפים יכנסו
כולם לתוך הפנים ויהיה חכף עולם התיקון בתוך
הטבע הגשמי.

41

ובספר יגל יעקב על הפסוק ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם (ויקרא יט כח)
שר"ת שרט מרמו על החושים שמיעה ראייה ריח טעם. והפסוק
אומר שצריך אדם לשעבד חושייו לצורכי הנפש ולחפצו ולא לצורכי הגוף
הנקרא בשר אדם ע"כ. ודיבוק שרטוט הכף והאצבעות על שרטוט המזוזה
הוא נמועל דמינוני, כאילו הוא מסיר את שרטוט השטר מן המזוזה ומעבירו
ממנה לכף ידו. העברת השרטוט מן המזוזה לידו מסמלת שקובע על גופו
את שטר חובו להשי"ת ביציאתו מן הבית ובכניסתו בתוכה. ורעיון זה
* נמצא בתיבת מזוזה שהיא אותיות מה זז שפירושו שהשטר שהוא בחינת
"מה" בחינת ביטול והכנעה לעבדות השי"ת, זז עמו על יד שלו שהוא אותו
נמטריא.

אבל העמקה נוספת יש כאן במנהג זה. והוא לעורר את עצמינו שהאופן
של קבלת עומ"ש ומצוות צריך להיות דוקא כצורת שרטוט שעל כף
כל יחיד ויחיד דהיינו כעבודת ג' נערעל שהוא אחד ומיוחד בצבא ה'. שדוקא
באופן זה תקנו חלמינו לקבל עומ"ש פעמים בכל יום בקריאת שמע בכסוי

42

טענת קרה כל העדה כולם קדושים ומה שחירף מצוות מזוזה
וציצית

וכבר אמרו חז"ל שקרה בא בטענה לפני משה טלית שכולו תכלת לא יהיה
חייב בציצית, וכן בית מלא ספרים לא יתחייב במזוזה. וכוונתו היה
לחרף ולגדף נגד שתי המצוות הללו בדוקא המורות על יחידיות של כל
אחד ואחד בתפקידו. כי המזוזה כמו שביארנו מורה על המלכות של כל
אחד ואחד אשר כל ישראל צריכים לו וקרת ועדתו באו בטענה כי כל העדה
שוים וקדושים. ובה מובן למה חירפו במצוות ציצית גם כן. כי צבע התכלת
מרמז לכסא הכבוד, ונשמת כל אחד ואחד תצובה מאבר מיוחד מהאדם
העליון שזה ג"כ מוכיח הפך טענתם.

קורה צורך שכל העדה כולם קדושים. ואולם דבר זה נכון רק בפנימיות, אך לא
בחיצוניות. קובת מען שאין צורך בחיצוניות, ומספיק להתחבר אל הפנימיות לברה.
והנה, מה שנמצא בתוך האדמה רומז על הפנימיות, ומה שמחוץ לאדמה רומז על
החיצוניות. וכך משה רבנו אומר בשעה שהקהיל קורח את כל העדה - אם קורח
צודק, שאין צורך בחיצוניות, ואפשר לדלג ישר אל הפנימיות, וכולם קדושים, אזי
הוא יכול להישאר כאן בעולם הזה, ויכח שגם בעולם הזה ניתן להתחבר ישר אל
הפנימיות בלי תיקון החיצוניות. לעומת זאת, אם הוא טועה ומשקר, ואם באמת
צריך בחיצוניות סהרה וניקיון, צריך גדולי ישראל שיכוונו את כולם, ורק בפנימיות
דבריו נכונים שכל העדה כולם קדושים, הרי שאין מקום לקורח בעולם החיצוני.
אם קורח יוצא, להשתייך לדרגה של כל העדה כולם קדושים, והיא נמצאת רק
בפנימיות, הרי שמקומו של קורח בפנימיות ולא בחיצוניות, מקומו של קורח
בפנימיות האדמה, בתוך הקרקע, גנוז ונעלם.

משה רבנו אומר לקורח - אתה רוצה להיות רק במקום שבו כל העדה כולם
קדושים, בכבוד - זה נמצא במעמקים, תיכנס לשם!

ואכן, האדמה פותחת את פיה וכולעת אותם ואת כתייהם חיים שאולה. הם לא מתו,
הם ירדו חיים לשאול. משמעות הדברים היא, שבאמת דבריהם נכונים, הם חיים,
לא מתים. ואולם, דבריהם נכונים רק בפנימיות ולא בחיצוניות. לכן מקומם למטה,
בתוך האדמה, ומשם הם מודים ואומרים "משה ותורתו אמת" (מטהרין קי א). כי
כשהם ירדו חיים שאולה, הם הבינו היטב את הצורך בחיצוניות, את הרצון להיות
מחוץ לאדמה גם כן.

ויש בדבר זה עוד עומקים, ואין כאן המקום להאריך, ובעזרת ה' בשיחת פרשת
פנחס נרחיב בעניין זה, שמצינו בפנחס שהיה לוי ומכוח מעשיו זכה לכהונת עולם,
ונמצא שהתנוצצה בו הכהונה העתידית של לוי ההופך לכהן, ויש קשרים עמוקים
בינו כתיקון לעניין קורת, וכבר כתב האריז"ל ששניהם משרש אחד, וראה שם.

בפרשה זו אנו למדים עד כמה צריך האדם להקפיד היטב על תיקון המעשים
והמידות, על פרטי החיים. אי אפשר לרלג אל אורה של הנשמה, אי אפשר לקפוץ
למתנות הקדושה ללא יראת שמם וללא תיקון המעשים בכל עת (ראה אורות עמ'
כא-כג), כך היא המידה (עבודה זרה כ ב:).

קיה 39 בשבילי נברא העולם ו' ש' ו' א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' י' י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט י"י

שירטוט המזוזה מורה על מעלת שם וקיום השטר של כל
יהודי

כתבו המקובלים ונעשה למנהג ישראל שבכל פעם הן ביציאתו הן בכניסתו,
* יניח ידו על המזוזה וינשקה. יש לבאר שעומק הכוונה במנהג זה היא
להזכיר יהודי על יחידותו. שבכף ובאצבעות היד ניכרת היחידיות הנפלאה
של אדם. כי כל אחד יש לו שרטוט מיוחד אחד במינו שלא נמצא אצל שום
אדם אחר, וקוא מעיד על שליחותו המיוחדת. ואם תקשה למה יחידיות
של אדם מתגלה דוקא על אבר היד הנה יתבאר הטעם על פי דברי המהר"ל
שכתב כי הידים תחילת האדם, שכשאדם זוקף ידיו כלפי מעלה הרי הם
למעלה מראשו ונמצא שהם תחילת האדם. ולכן כל המולול בנטילת ידים
נעקר מן העולם (פוסט ד:). שהכל נמשך אחר ההתחלה והפוגם בהתחלה
מגיע לכלל העדר שאם אין התחלה אין כלום ע"כ, ולכן השריטות של אדם

המורות על יחידיותו ונקבעות דוקא בתחילת האדם שהכל הולך אחר
ההתחלה ומורה יחידיותו בכל אבריו. ומשום שהלכה משה מסיני היא
* שהמזוזה צריכה שירטוט, לכן כוונת שימת הכף והאצבעות על המזוזה
היא לדבק את השירטוט שעל כפיו להשירטוט שעל המזוזה.

40 שתי כוונות למה מניחים את היד על המזוזה

ענין זה של חיבור שירטוט בשירטוט שני פנים יש לו. כוונה אחת כדי
לשמש ליהודי כהזכרה תמידית שייסוד וראשית חייו הוא שמוטל עליו
לקבל עומ"ש ומצוות כמו שכתוב בפרשיות המזוזה. ונרחיב הביאור בדרך
העבודה לפי מה שאיתא בחז"ל הובא ברש"י על הפסוק עבדי הם (ויקרא כ)
* שטרי קודם. כלומר שכל יהודי יש אצלו שטר קדום המחייבו ומשעבדו
לקבל עומ"ש ומצוות המכניעות גופו, חושינו, ובשרו אל רצונו יתברך.
השירטוט שעליו כתוב המזוזה מורה על אותו שטר השעבוד, שאותיות
שרט אותיות שטר.

שמאלית* וגם מסתכלים בכפות הידים שיש בשרטוטי היד סימן להתברך בו. הילכך יש לכפוף האצבעות לתוך היד, היינו הארבע אצבעות על גב האגודל, שאו רואה בצפורניים עם הכפות בבת אחת, ולא יראה פני האצבעות שבפנים, ויש נהגין לפשוט אח"כ הארבע אצבעות, ולראות מאחריהם על הצפורניים.

הטעם כשמברך בהבדלה על הנר מביט על שרטוט ידו

גם נברכת הבדלה תקנו חכמים לחזק זה הענין של יחידות יהודי. שמפני שבנוסח ברכת הבדלה מזכירים גם את ההבדלה בין ישראל לעמים, היה אפשר לטענת ולחשוב שהבדלה היא רק במה שיהודי נבדל מגוי אבל גם ישראל עצמם אינו ענין של הבדלה ביניהם. וכדי להוציא ממחשבה זאת תקנו חכמינו בברכת מאורי האש להסתכל על השרטוט של כף היד

* כדי לעודד יהודי שלבני שליחותו בעוה"ז ואיכות וכמות מלהמותיו עם יצרו, הנה הוא יחיד במינו ומובדל לגמרי מן הזולת. והטעם שמזכירים את עצמנו על כך במוצ"ש הוא על פי ה"ז"ל שאמרו שהטעם שמברכים על האור במוצ"ש הוא מפני שבמוצ"ש הראשון של הבריאה תחשף העולם לארה"ר. כי בליל ששי האיד שבגילו האור הגנוז ועדיין לא ראה מציאות החושך. באותה שעה נתיירא והכה ב' אבנים ביחד עד שהוציא אור ע"כ. והטעם שהושך לו היה מסיבת חטאו שנגרם ע"י שלא הביט בכפו לזכרון כמו כמו שביארנו לעיל. לכן בכל מוצ"ש באותו זמן שנתגלה בעולם חומר חטאו, אנו מעלים על דעתנו על ידי שמביטים בשריטות כפנו, שאם העדר ההבטה בכף גרם גירושו של אדם מן עזן, אזי ריכוז הבטה בכפנו יגרום חזרתנו אליו.

Bringing Heaven Down to Earth

In truth, there are two possible channels by which to receive your livelihood, according to the perspective you take in life:

You could decide to become just another element of nature, chasing after your bread in the chaos, running the race of survival of the fittest.

And the fact is, you may even do well taking this route—in the short run. In the long run, however, your soul is being denied its nourishment, and your body, too, will never feel satisfied.

Or you could see your life as an intimate relationship with the Source of Life Above—as though all your livelihood was no more than manna from heaven, handed to you personally and lovingly straight from the hand of your G-d and partner in all you do.

Then your main job is to keep the basket where your manna will fall sparking clean, insuring that no one is being hurt or misled by your business. To spend the profits you are granted on spreading kindness in the world.

* Maybe you'll get rich this way. Maybe you won't. But you will always be satisfied.

עומק נוסף בענין הוא ששבת במטגרת זמן מקבילה למזוזה במסגרת מקום שכן מצינו בלשון הרמב"ן על מצות זכור את יום השבת לקדשו (שבת כה) כאותו לשון של הרמב"ם שהבאנו בה' מזוזה "להפנות בו מעסקי המחשבות הבהלי הזמנים", אבל במוצאי שבת עוזבת הסגולה הזאת כי אז מתחילה ימי השבוע של טיגרת המלאכה. והנה בעסק הפונסה עלול אדם ליפול ברשת הרדיפה אחר המותרות ולשכוח את שליחותו המיוחדת בעולם. וכל זמן שיהודי חושק ורץ אחר המותרות הנה עי"ז משימ עצמו בסכנה שעלול גם להביט על עצמו שהוא העולם קטן ג"כ כמות, ויחשוב שגם אנשים אחרים יכולים למלאות תפקידו. ומפני הסכנה הזאת המתחלת במוצ"ש תקנו חכמינו בברכת ההבדלה מזכרת לעורר יהודי שלא ישכח את שליחותו המיוחדת המרומזת בשרטוט כפו. שעל ידי שיסתכל על השרטוט הנה יתחזק שלא ידוף אחר הבליו הזמן הגורמים לשכוח יחידותו.

חטא אדה"ד ואי הכרתו שהצלחתו תלויה רק בו ולא בכלים

עתה נמשך את הקו הלאה בענין ריחוק המותרות ולפרש שקאי גם על מניעת ביקוש כלים רוחניים של הזולת שהם ג"כ אצלו בבחינת מותרות. שביאר בספר שיח חיים (י' חיים מדינתו וצ"ל) את דברי החובת הלבבות (שער השכון הנפש יג) שהאדם ינצל את מה שיש לו, את חכמתו ואת האפשרויות שיש לו עד תומן, ושלא יחפש יותר כלים. וכי ינצל כל מה שיש לו לטובה שכבר מחפש הוא תוספת כלים? הלא אם יש לך יותר כלים - מי יודע אם תשלים חובתך, מפאת שתוספת כלים מוסיפה כלפיך יותר תביעות משום שהקב"ה נתן לך יותר כלים - א"כ עליו לנצלם עוד יותר. ודע לך שהקב"ה נתן לך בדיוק מה שאתה צריך, אל תחשוב שאתה צריך כלים גדולים יותר בלימוד, "ומי שהוציא ממנו מאומה במותרות" מירוש אם האדם מוציא את הכלים לא כפי שצריך, "יפקדנו בעת הצורך" בזבית את הכלים - הקב"ה יתבע ממך את זה, וכאשר תצטרך לכלים - הם יחסרו לך. כיון שמה שאתה צריך יש לך, ויותר מהצורך אין לך.

ואל תהלה הצדקתך באם היה לי, באשר זו חולשתו של האדם במתשבות "אם היה לי כשרון כזה, אם היתה לי יותר מנוחת הנפש, אם היו לי האפשרויות הללו, ואם לא היו לי בעיות כאלה - אז הייתי יכול לעבוד את השם כמו שצריך". דיבור כזה בלשון החובת הלבבות ה"ל "כי הם דברי כזבים יתעה מי שיתלה עצמו בהם ויפול מי שנשען עליהם". ואלה הם רק תירוצים ולא יותר, והם מהווים מכשולים לאדם, כל עוד שהאדם אינו עומד על יסוד זה שכל ההצלחה תלויה רק בו ואינה תלויה בכלים - אזי הוא מכשיל את עצמו ע"כ.

ורמז לדבריו נמצא בפסוק (בראשית א ב) וחושך על פני תהום שהוא בתחילת התורה וגם בפסוק משה לעיני כל ישראל שהוא בסוף התורה שעליו אמרו חז"ל זו שירת הלוחות. בשניהם מרמזו תיבת כלים בסופי תיבות ובראשי תיבות. שבאו לרמז אם אדם תולה את הצלחתו בכלים אזי הוא מכשיל את עצמו, וח"ו ימצא את עצמו בחושך על פני תהום ובשביירה. לכן סגולת המזוזה היא גם בזה שלא יבקש מותרות של מעלות וכלים שיש לזולת כל זמן שלא קיים מה שניתנו בחלקו שהם מאוד נחוצים לקיום שליחותו.

ויש לברר שזה היה חטאו של אדה"ר במה ששמע לפיתוי הנחש "והייתם כאלקים יודעי טוב ורע". שהנחש טען שחטא לאדם עוד כלים כדי להשיג שלימות. א"כ העצה היחידה היא לקנות יותר כלים ממה שחננו ה'. ואחר שאכל מעץ הדעת השי"ת שאלו "איכה" כלומר איפוא ה"אתה" האדם עם אותם הכלים שבראיתו. הנה נשתנית להיות אדם אחר בכלים חדשים. והסיבה שגרמה לאדם לעבור על ציווי ה' היתה מפני שלא הביט על שריטות הכף המזוזה על יחידותו המזכירו לא לחפש אחרי כלים חדשים ועליו רק להשתמש בכלים שניתנו לו מן השמים. וזהו העומק בשאילת השי"ת "איכה" אותיות אלה כף. כלומר אם הייתי מביט על השריטות שהיו על כף ירך הייתי מבין שנתתי לך כל הכלים שאתה צריך להשלים עצמך. ולכן ענשו היה שנתמעט קומתו מאה אמות שבגמטריא כף נדי להורות לו שמשום תסרון הסתפקות בכלי יחידותו נתמעט צורתו ושהבטה על כף ידו הוא המזכיר לאדם לכל הדורות להשתמש בכליו בדוקא ולא משל הזולת.